

**О.В. Копитко, канд. екон. наук, викладач
Львівський коледж транспортної інфраструктури**

РОЛЬ ДОРАДНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В АПК

Постановка проблеми. Створення умов для інноваційного розвитку АПК повинно бути масштабним завданням будь-якого суспільства, оскільки на ньому базується весь агропромисловий комплекс. Тому на сучасному етапі необхідне визначення пріоритетів і перспектив розвитку вітчизняного аграрного виробництва, яке є основою розвитку всього вітчизняного АПК. Одним з істотних факторів економічного розвитку сільського господарства та підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг є формування і функціонування державної політики інноваційного розвитку аграрних підприємств, фермерських господарств як важливої складової частини державної інноваційної політики і в цьому важливу роль відіграватимуть дорадчі служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основі інноваційного розвитку сільського господарства України на сьогоднішній день лежить збереження і зміцнення наукового та інноваційного потенціалів, створення основних елементів інноваційної інфраструктури, розробка програм і проектів державної інноваційної політики де в якості одного з механізмів поширення інновацій необхідно організація дієвого аграрного консультування, враховуючи наслідки реформування сільського господарства. Проблеми дорадництва у забезпеченні сталого розвитку в аграрному секторі АПК на державному та регіональному рівнях в своїх роботах висвітлювали О. Бородіна, М. Гладій, М. Дем'яненко, Р. Корінець, М. Кропивко, М. Лобанов, М. Лубяний, П.Саблук, Р. Шмідт, П. Музика, І. Паньків та ін. Проте, проблема розвитку і формування дорадчих служб в аграрному секторі АПК, щодо забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства, що позитивно вплине на переробну галузь вимагає подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Ціллю даної статті полягає в розробці теоретико-практичних рекомендацій щодо формування і функціонування системи аграрного консультування в умовах інноваційного розвитку сільського господарства та напрями його інформаційно-консультаційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу досліджень. Реалізація інноваційного потенціалу є одним з важелів, за допомогою якого можливо змінити структуру вітчизняного агропромислового комплексу, стимулювати його розвиток, наситити ринок різноманітною конкурентоспроможною продукцією, тим самим забезпечуючи продовольчу безпеку держави. Підвищення ефективності агропродовольчого забезпечення прямо залежить від використання в аграрному секторі АПК новітніх технічних і технологічних розробок вітчизняної та зарубіжної науки. Так, в роботі [1,с.201] зазначається, що дослідженнями, здійсненими в національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки”(ННЦ ІАЕ) Національної академії аграрних наук (НААН) України, встановлено, що аграрний сектор вітчизняної економіки поки що розвивається не на основі інноваційної моделі, хоча інноваційні процеси в ньому досить помітні, але вони не є всеосяжними, системними і невідворотними, тому таку модель розвитку потрібно сформулювати та забезпечити необхідні умови для її реалізації в довгостроковому періоді.

Враховуючи вітчизняний і зарубіжний досвід сільськогосподарського консультування дозволяє зробити висновок про доцільність використання цієї системи як механізму трансферу інновацій в галузі АПК України. Крім того, в національній інноваційній системі особливе місце займають організації з передачі технології та інші посередники, які за родом своєї діяльності є основною об'єднуючою ланкою між іншими системоутворюючими групами. Тому доцільно створити систему аграрного консультування, яка виконуватиме функції трансферу технологій, а також регулюючу і координуючу функції в національній інноваційній системі.

Спектр інноваційної продукції, створюваної в системі аграрної науки, значно ширший. Так, результатами фундаментальних досліджень, проведених у 2006-2010 рр. за рахунок коштів державного бюджету в системі НААН, стали: 219 теорій та концепцій, 30 стратегій розвитку, 180 математичних моделей, 643 методології, методи, методичні рекомендації, 1143 сорти і гібриди рослин, вихідного матеріалу для селекції, 63 породи і типи тварин, комах, 76 технологій, технічних умов, регламентів, 24 способи, 54 штами і середовища та 1018 інших видів інновацій. Усього отримано 3450 результатів, з них рекомендовано для освоєння виробництвом 1333, використання в наукових дослідженнях 2043 та апробації — 1656 [3, с. 387].

Для впровадження інновацій необхідно мати і кадровий потенціал, однак, в останні роки спостерігається певне погіршення динаміки обсягів

підвищення кваліфікації кадрів АПК, що викликано як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. Система підвищення кваліфікації кадрів АПК, заснована на принципах старої адміністративно-командної системи, не відповідає сучасним реаліям. На практиці в регіонах вона побудована за наступною схемою[2, с.120]: вищий навчальний заклад аграрної освіти і Головне управління агропромислового розвитку області спільно готують щорічні пропозиції щодо обсягів підвищення кваліфікації кадрів АПК та строків його проведення; Міністерство аграрної політики і продовольства України формує план-графік підвищення кваліфікації кадрів АПК регіону; вищий навчальний заклад аграрної освіти розробляє навчальні плани та програми підвищення кваліфікації, забезпечує проведення навчального процесу на власній базі.

Реалізація продукту дорадчої служби в умовах тривалої кризи аграрного сектора економіки - самий і швидкий і ефективний шлях по доведенню до споживача (агровиробника) нових знань, умінь і навичок сучасного раціонального, конкурентного і, отже, рентабельного господарювання. Затребуваність послуг дорадчої служби в АПК обумовлена також загальним низьким рівнем освіченості сільського населення, відсутністю належної кількості кваліфікованих кадрів, здатних самостійно освоювати сучасні технології і різного роду інновації, а також украй обмеженим доступом до інформаційних ресурсів в глибинних сільських районах. Важливе значення у системі збуту має прогнозування кон'юнктури ринку та визначення цін реалізації та вартість інформаційних послуг[4, с.143].

Організаційна модель дорадчої служби як центральної ланки інноваційного розвитку аграрного сектора АПК передбачає виконання цією службою регулюючої, стимулюючої, посередницької, інформаційної та безпосередньо консультативної функції тому вона [5], повинна являти собою регіональний центр, який не тільки надає сільськогосподарські консультації, але і є комунікаційною ланкою між регіональними агровиробниками, банками, лізинговими та страховими компаніями, продуктовими оптовими і роздрібними ринками. Слід відмітити, що на сьогоднішній день основним користувачем послуг дорадчих служб - це малий та середній бізнес.

Обґрунтувавши витрати на розвиток сільськогосподарської дорадчої діяльності [6, с.154], автори зазначають, що на фінансування Державної системи сільськогосподарського дорадництва та оплата дорадчих послуг залучених сільськогосподарських експертів-дорадників і недержавних дорадчих служб складе на 2016-2020 рр. – 1266,5 млн грн, що у три рази більше ніж на 2012-2015 рр. Ці витрати підвищать економічну

ефективність заходів з розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності до 5000 млн грн, проти 1400млн грн за 2012-2015 рр.

Відповідно до принципу ієрархічності, компоненти системи аграрного консультування відносяться до державного, регіонального (обласного) та районному рівнів у зв'язку з трирівневою структурою системи управління АПК, так як вона працює за підтримки органів управління АПК та органів місцевого самоврядування, забезпечуючи проведення аграрної політики на всіх рівнях. Основними функціями державного рівня системи є: організація державної підтримки надання консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам; формування єдиного нормативно-правового, інноваційного та інформаційного простору; розробка єдиної методології, методичних рекомендацій стратегії і пріоритетних напрямків розвитку АПК; організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для дорадчих служб.

Регіональний (обласний) центр сільськогосподарського консультування, уповноважена органом управління АПК здійснювати координацію сільськогосподарського консультування районних центрів та стратегічних інноваційних програм розвитку АПК регіону. Регіональні центри дорадництва можуть створюватись при аграрних вузах. Вони здійснюють організаційно-методичне керівництво розвитком консультаційної діяльності доводять до районних центрів аграрного консультування рекомендації по прогресивним технологіям та інноваційним проектам, що сприяють підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, організують консультування сільських товаровиробників і населення за різними напрямками діяльності, використовуючи демонстрації на полях, фермах та переробних галузях.

Районний рівень представлений районними центрами дорадчих служб, які ми визначаємо як структурний підрозділ регіонального центру аграрного консультування або юридична особа будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, яка здійснює консультаційну діяльність на сільських територіях. Консультанти центрів безпосередньо працюють з сільськими товаровиробниками, надають їм практичну допомогу в освоєнні інноваційних розробок, передового досвіду, а також у прийнятті та реалізації організаційно-економічних і технологічних рішень.

Висновки. Враховуючи сучасні реалії розвитку економіки, концепцію інноваційного розвитку АПК України необхідно врахувати вдосконалення державної підтримки вітчизняного сільського господарства в рамках механізму аграрного консультування. При цьому доцільно значну частину цих заходів реалізовувати в рамках функціонування системи

аграрного консультування, де основним користувачем послуг дорадчих служб – це малий та середній бізнес. Післявузівська підготовка фахівців, а також перепідготовка кадрів для сільського господарства повинна здійснюватися виключно в системі дорадництва. Необхідно передбачити створення регіональних дорадчих служб при аграрних вузах, які володіють достатнім кадровим і інноваційним потенціалом для якісної підготовки висококваліфікованих спеціалістів всіх галузей агропромислового комплексу, враховуючи спектр інноваційної продукції, створюваної в системі аграрної науки. Відповідно до принципу ієрархічності, компоненти системи аграрного консультування повинні функціонувати на трьох рівнях. Державна програма розвитку АПК на перспективу повинна сприяти наданню послуг з розповсюдження знань і досвіду та консультаційних послуг, включаючи надання засобів для передачі інформації та результатів досліджень виробникам аграрної продукції.

Бібліографічний список: 1. Саблук П.Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні / П.Т. Саблук // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2011. – № 2. – С. 200-208. 2. Серета Л.М. Роль сільськогосподарського дорадництва та підвищення кваліфікації кадрів у забезпеченні сталого розвитку сільської місцевості та підвищенні ефективності агропромислового виробництва України / Л.М. Серета, С.Е. Амонс, Л.І. Довгань та ін. // Зб. наук. праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – № 1 (56). – 2012. – С. 116-122. 3. Звіт про діяльність національної академії аграрних наук України за 2006–2010 роки / В.В. Упоряд, О.М. Адамчук, О.С. Жукорський та ін. – К.: Аграрна наука. – 2011. – 421 с. 4. Копитко О.В. Роль дорадчих служб у забезпеченні реалізації сільгосппродукції на оптових ринках / О.В. Копитко // Вісник ХНАУ (Сер. Економічні науки). – Зб. наук. праць Харк. нац. аграр. ун-ту. – 2012. – № 7. – С. 138-145. 5. Сільськогосподарське дорадництво прокладає Україні шлях до Європи, - інтерв'ю президента Національної асоціації с/г дорадчих служб України Романа Корінця // Аграрний сектор економіки - 29.11.2013- Український освітній центр реформ. – Режим доступу: <http://agroua.net/news/news>. 6. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2012. – 182 с.

Копитко О.В. Роль консультування в забезпеченні інноваційного розвитку в АПК. В статті розглядається інноваційне розвиток АПК як важливої складової частини

государственной инновационной политики, где важную роль будут играть информационно-консультационные службы. Учитывая, что на сегодняшний день основными пользователями услуг этих служб являются фермеры, владельцы личных крестьянских хозяйств, предприниматели, занимающиеся переработкой и сбытом сельскохозяйственной продукции предложено в соответствии с принципом иерархичности, компоненты системы аграрного консультирования. Они относятся к государственному, региональному (областному) и районному уровням в связи с трехступенчатой структурой системы управления АПК. Информационно-консультационные службы должны работать при поддержке органов управления АПК и органов местного самоуправления, обеспечивая проведение аграрной политики на всех уровнях.

Копытко О. The role of the advisory services in the providing innovative agriculture development. In article the innovative agriculture development is discussed as an important part of the state innovation policy where the important role will play advisory services. Taking into the consideration that the main users of advisory services are farmers, owners of private farms, enterprisers engaged in processing and marketing of agricultural products in accordance with the principle of hierarchy the components of agricultural advisory services are proposed. They belong to the state, regional (regional) and district levels due to the three-tiered structure of control system APC. Advisory services should work with the support of the government agriculture and local governments, providing agricultural policies at all levels.